

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2022 / Vol. XLI / 2-3 / 165-168
Prikaz projekta
Primljeno: 02. decembar 2022. godine
Prihvaćeno: 17. decembar 2022. godine
DOI: 10.47152/ziksi2022314

PRIKAZ PROJEKTA: PRISONLIFE

Nosilac projekta i članovi tima

Projekat PrisonLIFE je podržan od strane Fonda za nauku Republike Srbije, u okviru javnog poziva IDEJE. Predviđeno trajanje projekta je tri godine. Broj Projekta: 7750249, sa nazivom: *Assessment and possibilities for improving the quality of prison life of prisoners in the Republic of Serbia: Criminological-penological, psychological, sociological, legal and security aspects.*

Nosilac projekta je Institut za kriminološka i sociološka istraživanja čija naučno-istraživačka tradicija traje već duže od šest decenija. Institut se bavi izučavanjem etiologije, fenomenologije i prevencije kriminaliteta i socijalnih devijacija i u njemu je, do danas, realizovano više desetina fundamentalnih i primenjenih naučnih istraživanja iz kriminologije i povezanih disciplina koja su rezultirala preporukama za reformu zakonske i javne politike i razvoj novih programa i strategija intervencija.

Projektni tim PrisonLIFE čine istraživači i istraživačice upravo sa Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja iz Beograda. Transdisciplinarnost koju nudi Institut omogućava razmenu i integraciju komplementarnih znanja, veština i stručnosti tokom istraživanja i diskusije o nalazima projekta sa različitih aspekata. Projektom rukovodi dr Milena Milićević, viša naučna saradnica Instituta. Projektni tim PrisonLIFE čine dr Ljeposava Ilijić, dr Olivera Pavićević, dr Ivana Stepanović, dr Janko Međedović, dr Ivana Stevanović, dr Ana Batrićević, MA Nikola Vujičić, MA Nikola Drndarević i MA Aleksandar Stevanović. U PrisonLife projekat je takođe uključena još jedna ustanova – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Članica tima sa ovog fakulteta je prof. dr Sanja Ćopić. Članovi i članice projektnog tima su se bavili širokim spektrom oblasti i tema koje su sa ciljem projekta direktno povezane – od psihometrije i kulturološke adaptacije do krivičnog prava, od kriminologije i penologije do socijalne rehabilitacije, viktimologije i rodnih studije.

PrisonLIFE ispituje kvalitet zatvorskog života

Kriminalitet i zatvorska kazna ostavljaju dalekosežne posledice kako na život osuđenih lica i njihovih porodica, tako i na širu društvenu zajednicu. Otud je u žiži interesovanja kriminologije i penologije proučavanje uzroka devijantnog ponašanja, kao i metoda njegovog sprečavanja.

Kada je reč o metodi prevencije kriminalnog ponašanja i recidiva (povrata), jedan od načina delovanja u pavcu specijalne i generalne prevencije kriminaliteta je i primena kazne zatvora, koja je usmerena na resocijalizaciju i rehabilitaciju osuđenih lica. Njena uspešnost zavisi od brojnih subjektivnih i objektivnih faktora. Neki od faktora obuhvataju krivično delo i ličnost osuđenih lica, odnose između osuđenih lica, kao i osuđenih lica i osoblja u zatvoru, ali takođe i arhitekturu zatvora, zatvorski sistem, upravljanje zatvorom i efikasnost tretmana. Svi ovi faktori se mogu objediniti pod zajedničkim nazivom kvalitet zatvorskog života, koji predstavlja centralnu temu i predmet istraživanja PrisonLIFE projekta.

Važnost ovog istraživanja se ogleda u istraživanju faktora koji mogu doprineti osuđenim osobama priliku za promenu i bolji život i odustajanje od kriminaliteta i sledstvenog smanjenja stope kriminaliteta. Drugim rečima, potrebno je sagledati na koje načine kvalitet zatvorskog života utiče na osuđenike, a u cilju ostvarenja što optimalnije resocijalizacije i društvene reintegracije osuđenika, kroz potencijalno drugačije osmišljavanje sistema izvršavanja kazne zatvora. Pored toga što je jedinstven u svakom zatvorskom sistemu, kvalitet zatvorskog života čini razliku između zatvorskog sistema kao isključivog sredstva kažnjavanja i kao resursa za resocijalizaciju. Otud je jedan od temeljnih faktora lične transformacije osuđenih lica upravo šira perspektiva koju nudi koncept kvaliteta zatvorskog života.

Ključ za uspešniji tretman i uticaj na resocijalizaciju, odnosno jedan od važnih faktora transformacije devijantnog ponašanja, predstavlja kvalitet zatvorskog života shvaćen u svojoj ukupnosti, dakle kao skup spoljašnjih i unutrašnjih faktora. Međutim, iako je predmet PrisonLIFE projekta fokusiran na kvalitet zatvorskog života, on se time ne iscrpljuje. Istraživanje se proširuje i na odnos kvaliteta zatvorskog života sa drugim subjektivnim faktorima poput depresivnosti, agresivnosti, mračnim karakteristikama ličnosti, kao i psihopatijom. Pored toga, često zanemaren u kriminološkim istraživanjima, rodni aspekt je uzet u obzir u okviru projekta čije istraživanje takođe obuhvata osuđenice.

Metod istraživanja kvaliteta zatvorskog života oslanja se na primenu instrumenta pod nazivom Merenje kvaliteta zatvorskog života (MQPL, Liebling et al., 2011). MQPL će biti kulturološki i lingvistički prilagođen za primenu u kaznenom sistemu Srbije, uz podršku prof. dr Alison Libling, direktorke Centra za zatvorska istraživanja na Institutu za kriminologiju Univerziteta Kembridž. Tokom projekta planirana je procena psihometrijskih svojstava i validacija MQPL skale na srpskom jeziku, zatim eksplorativno i komparativno istraživanje usmereno na razlike u kvalitetu zatvorskog života koje se odnose na sociodemografske, kriminološke i penološke karakteristike osuđenih lica u kaznenom sistemu Srbije. Utvrdiće se i povezanost

kvaliteta zatvorskog života sa već pomenutim subjektivnim kategorijama: blagostanjem, depresivnosti, agresivnosti, mračnim crtama ličnosti i psihopatije.

Projektne aktivnosti

Dosadašnje projekte aktivnosti se mogu podeliti u nekoliko faza koje paralelno teku. Prva faza se odnosi na aspekte samog projekta, odnosno fazu prikupljanja podataka koja se privodi kraju. Lingvistička i kulturološka adaptacija je bila početni korak i obuhvatala je dvostruki prevod, konsultacije sa prof. dr Libling, kao i sprovedene fokus grupe sa osuđenim licima. Nakon revidiranja, otpočela je faza prikupljanja podataka. Podaci za istraživanje se prikupljaju u pet različitih Kazneno-popravnih zavoda u Srbiji: Sremska Mitrovica, Požarevac (za žene), Požarevac-Zabela (za muškarce), Niš i Beograd-Padinska skela. Nakon prikupljanja podataka, planirana je statistička analiza podataka i interpretacija nalaza, kao i objavljivanje naučnih radova.

Druga faza se odnosi na diseminaciju rezultata, odnosno da se o projektu, njegovim aktivnostima, a potom i rezultatima, zaključcima i preporukama obaveštava naučna i stručna, ali i opšta javnost. Diseminacija rezultata se odvija kroz različite kanale komunikacije: u novinama NIN, na RTS-u Nauka, 13. Evropskoj noći istraživača, zatim kroz sajt¹, na kome se nalaze i edukativni blogovi koje se tiču tema u okviru projekta², kao i prisustva na društvenim mrežama (Instagram³, LinkedIn⁴, Facebook⁵, Twitter⁶, SoundCloud⁷, GooglePodcast⁸). Na društvenim mrežama se mogu pratiti aktivnosti projekta u realnom vremenu.

Određeni naučni radovi, koje karakteriše treća faza, su već proistekli iz projekta. Dva rada su objavljena u Zborniku instituta za kriminološka i sociološka istraživanja (Milićević & Ilijić, 2022; Ilijić, Milićević & Pavićević, 2022). Dva rada su objavljena i prezentovana na međunarodnim konferencijama na: Paliću - (Vujičić & Drndarević, 2022); i u Novom Sadu - (Milićević & Ilijić, 2022).

Navedeni radovi predstavljaju početnu tačku u proceni mogućnosti za poboljšanje kvaliteta zatvorskog života populacije osuđenih lica u Srbiji sa kriminološko-penološkog, psihološkog, sociološkog, pravnog i bezbednosnog aspekta. Krajnji cilj navedenih faza bi se ogledao u davanju empirijski i teorijski zasnovane preporuke za kreiranje budućih javnih politika, sa posebnim osvrtom na populaciju osuđenica.

¹ <https://prisonlife.rs>

² <https://prisonlife.rs/blog/>

³ <https://www.instagram.com/prisonlifeproject/>

⁴ <https://www.linkedin.com/company/82985561>

⁵ <https://www.facebook.com/prisonLIFEproject>

⁶ <https://twitter.com/prisonLIFEserb>

⁷ <https://soundcloud.com/user-187656749>

⁸ <https://tinyurl.com/4pbdybkc>

REFERENCE:

- (1) Milićević & Ilijić (2022). Osobe sa intelektualnom ometenošću i kršenje zakonskih normi – o pojedinim karakteristikama populacije i izazovima u izvršenju kazne zatvora. *Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 41(1), 41-54.
- (2) Ilijić, Milićević & Pavićević (2022). Osvrt na početke proučavanja socijalne klime i razvoj instrumenata za procenu. *Zbornik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 41(1), 75-88.
- (3) Vujičić & Drndarević (2022, July 16-17). *Offenders and their families in a digital environment: A case study of PCI Sremska Mitrovica*. Children and the Challenges of the Digital Environment: Palić, Serbia.
- (4) Milićević & Ilijić (2022, October, 27-28). *Starenje osuđeničke populacije – karakteristike, pitanja i perspektive*. Od detinjstva do prava na dostojanstvenu starost – ljudska prava i institucije: Novi Sad, Serbia.
- (5) Liebling, A., Hulley, S., & Crewe, B. (2011). Conceptualising and measuring the quality of prison life. *The SAGE handbook of criminological research methods*, 358-72.

MA Nikola Drndarević*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

* Istraživač saradnik, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu. E-mail: thanness@gmail.com